

Galle history, Sri Lanka-Dutch heritage

Dirk Teeuwen MSc, Holland

Summary in English

Galle, as a fortress, is a splendid example of Dutch design of defense in the eighteenth century. The fortification remained more or less unchanged until now. Of the V.O.C.-forts Galle and Jaffna survived best. Of course there is much more. For example the Dutch fort Frederik at Trincomalee occupies a most impressive site overlooking a roadstead where ships could moor in safety. The Dutch involvement began in 1672 when admiral Van Spilbergen landed on the island near Batticaloa. He trekked into the interior and met the king of Kandy. By the middle of the seventeenth century the Dutch had ousted the Portuguese from the island. The Dutch East Indies Company, V.O.C., ruled most of the coastal areas of Ceylon from 1650 until the arrival of the British in 1796. During this episode the Dutch realized a monopoly of trade to and from the island.

Galle, conquered by the Dutch in 1640, was the most important harbour on the island for a long time. When one approaches the old town, an impressive structure of walls and bastions becomes visible. The gateway cuts through a number of warehouses. Leynbaan Street / Lijnbaanstraat was the main street in the Dutch period. The protestant church dates from 1755. The graveyard contains old tombstones. The New Oriental Hotel (1865) is the result of the renovation of a V.O.C.-building from 1686. Some Dutch dwelling houses survived. The V.O.C.-hospital is located at Hospital Street. The author mentions just a few examples of interest: there is a lot more left from the V.O.C.-past.

Afb. 1 Galle 1999, New Oriental Hotel from 1865 (1686 see summary), foto's Dirk Teeuwen (DT)
At the right side of the hotel one can see a part of V.O.C.-commander's residence. The residence is now Dutch Period Museum.

Dirk Teeuwen, Holland

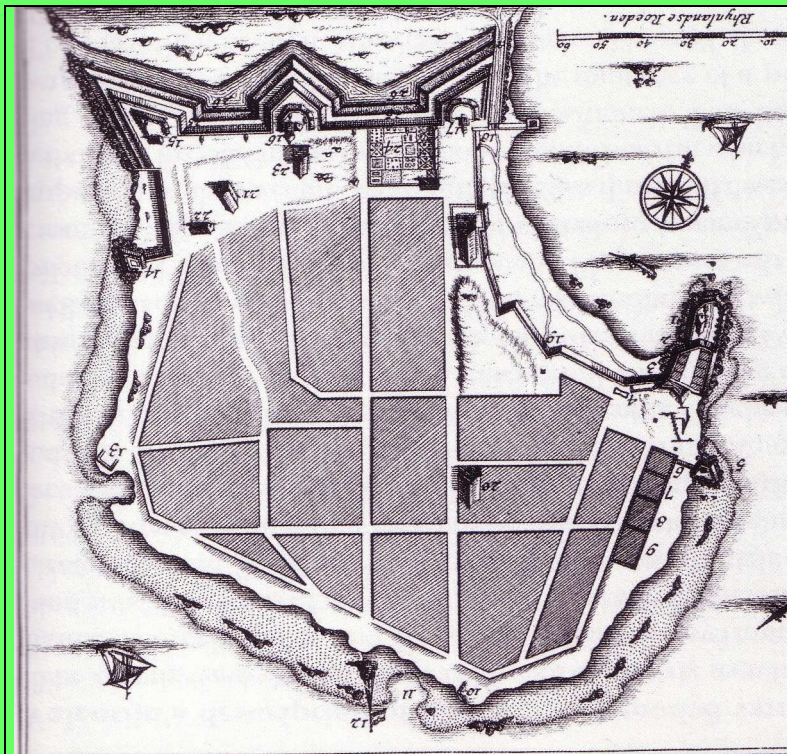
Afb. 2a V.O.C.-Galle in 1999

“Haven” is de oude V.O.C.-haven. De nieuwe Main Gate is vlakbij bij het New Oriental hotel. De oude, ooit de enige, V.O.C.- poort bevindt bij het Maritiem Museum. Bron: Bert Huygen, Volkskrant 4-9-1999, archief DT

Inleiding

Nu op Sri Lanka de vredesbesprekingen met de Tamilrebellin in vergevorderd stadium verkeren, is het hoog tijd te wijzen op een aantal goede redenen om hier gaan te vertoeven. Ten gevolge van de onderhandelingen kunnen waarschijnlijk binnenkort op het eiland meer steden met een Nederlands verleden worden bezocht dan tot voor kort het geval was. Niet alleen Negombo, Colombo, Kalutara, Galle en Matara, maar nu ook Batticaloa, Trincomalee en Jaffna. Dat het oude Ceylon een eiland voor Nederlanders is, wil ondergetekende in dit artikel te verduidelijken door er een bestemming te kiezen: Galle, een vrijwel gave V.O.C.-stad¹ in Azie.

Dirk Teeuwen, Holland

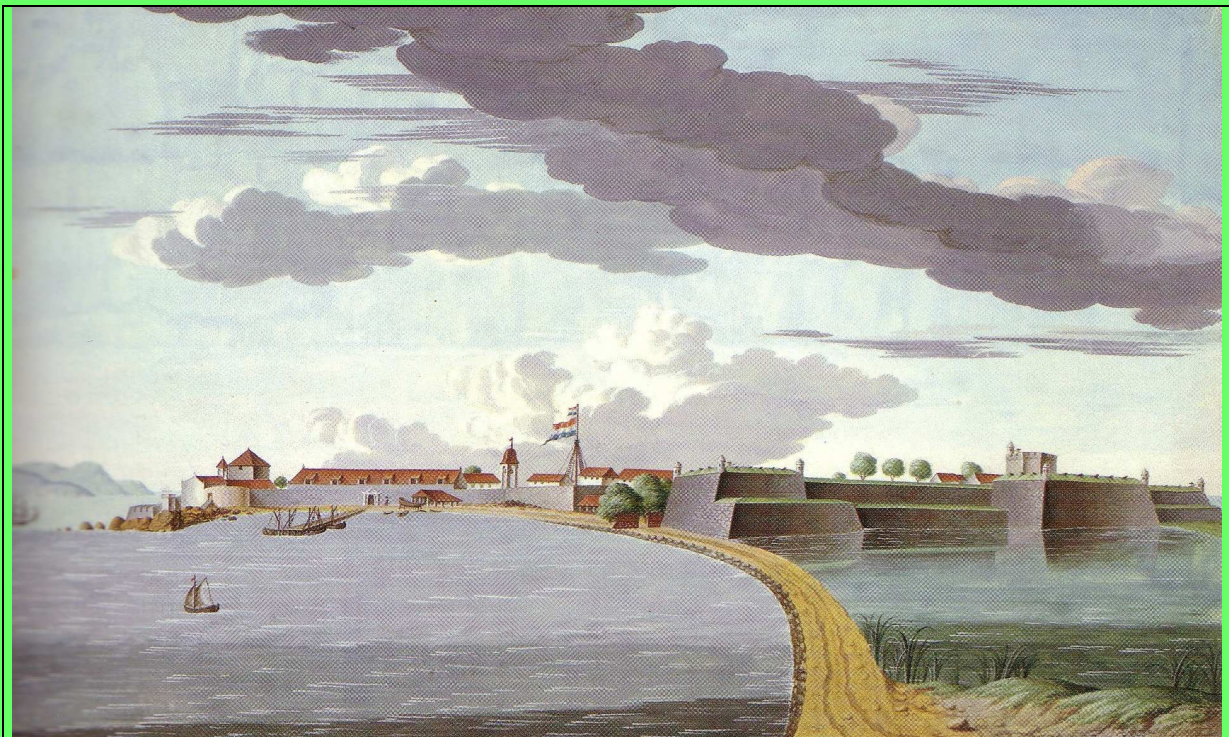
Afb. 2b Galle in 1720

Rechtsboven bij het kompas de haven. De uitstekende punt uiterst rechts (nu maritiem museum) is in 1726 bezet met pakhuizen. De toegang tot de stad bevindt zich in 1720 rechts van meest rechtse bastion en geeft direct toegang tot de haven.

Kaart omdraaien dan herkent men een aantal cijfers: 9 en 8 (hospitaal), 20 (de Grote Kerk), 5 (Bastion Akersloot).

Bron : Valentijn 1726, bibliotheek DT

Dirk Teeuwen, Holland

Afb. 2c De toegangsweg naar Galle vanaf het “vasteland”, links de haven. Tekening met waterverf, Steiger 1710 aanwezig in het Rijksmuseum Amsterdam (uit De Silva/Beumer pag. 159, bibliotheek DT).

Afb. 2d Rechts boven de vesting, achter de dwarsstaande wat hogere gebouwen met hun rode daken is de voormalige V.O.C.-haven te zien. Foto Juergen Schreiber 1999, Dewihela Sri Lanka, foto-archief DT

Dirk Teeuwen, Holland

Bemoeienis door de Compagnieën van Verre en de V.O.C.

Op de vijfde mei van het jaar 1601 vertrok de admiraal Joris van Spilbergen vanuit Veere, in opdracht van koopman De Moucheron, met drie schepen naar de kust van Malabar, India. Malabar werd op 25 mei 1602 bereikt. Er werd verder gezeild en op 30 mei van hetzelfde jaar landde men te Samanturai gelegen aan de oostkust van Ceylon niet ver van Batticaloa. Van Spilbergen slaagde er in een bondgenootschap met de vorst van Kandy² tegen de Portugezen te sluiten.

Van Spilbergen vertrok naar Atjeh en liet instructiebrieven achter voor zijn vice-admiraal Sebalt de Weert die later zou arriveren. De vice-admiraal gooide op 28 november 1602 bij Batticaloa zijn ankers uit. Ook hij kon het goed vinden met de koning van Kandy en vertrok in het kielzog van Van Spilbergen richting Atjeh.

Met zeven schepen kwam De Weert terug op Ceylon en gooide de ankers uit nabij Batticaloa. Onderweg waren en passant nog enige Portugese schepen buitgemaakt. De Portugese officieren en manschappen werden door de Zeeuwen hoffelijk behandeld en later vrijgelaten. Toen de koning van Kandy van deze nobele houding op de hoogte werd gesteld, verloor hij zijn vertrouwen in de Nederlanders en weigerde, april 1603, De Weert aan boord te bezoeken.

Afb. 3 De moord op De Weert april 1603. Uit Baldaeus, Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.

De vorst liet De Weert weten dat deze subbiet Galle op de Portugezen diende te veroveren. De Weert verliet geirriteerd zijn schip en ontmoette de majesteit op de wal. De koning trachtte zich te beheersen en verzocht De Weert nogmaals dringend de overeenkomsten met Van Spilbergen uit te voeren. De koning zei ook dat hij snel naar de hoofdstad -ook Kandy genaamd en centraal in Ceylon gelegen- wilde vertrekken omdat hij zijn jonge vrouw graag wilde zien.

Dirk Teeuwen, Holland

De inmiddels ladderzatte De Weert, die meer palmwijn naar binnen gegoten had dan goed voor hem was, deelde de koning zijn vermoeden mede dat de koningin in bed niets voorstelde en dat de koning daarom net zo goed in Batticaloa kon blijven. (Bron: Valentijn 1726)

Ook vertikte De Weert het vooralsnog om naar Galle te varen!! Wankelend op de benen en in dronkemansjargon stelde hij dat hij, De Weert, best wel naar Galle wilde, maar dan moest de koning eerst zijn schepen bezoeken. En dat terwijl toch algemeen bekend was dat de koning een buitengewoon opvliegend karakter had.

Toen de Zeeuwse zeeschuimer even diep adem haalde om de vorst exact te vertellen wat hij, De Weert, van hem, de koning van Kandy, dacht, beval de laatste zijn edelen om “deze hond”, De Weert dus, af te maken. Het drankorgel werd aan armen, benen en hoofdharen vastgegrepen en de keel afgesneden. Ook de overige (46) aanwezige, ook niet geheel nuchtere, Zeeuwse manschappen werden een kopje kleiner gemaakt.

Voor ongeveer 35 jaar kwam daarmee een plotseling einde aan de Nederlands-Ceylonese betrekkingen.

In 1637 arriveerde in het kasteel te Batavia/Jakarta een Ceylonese delegatie om steun te vragen in hun strijd met de Portugezen. Dit leidde onder meer tot de verovering van Galle, in vijf dagen, op de Portugezen door admiraal Willem Coster in 1640. Het is triest maar waar: ook Coster ging op bezoek bij de vorst van Kandy. Coster werd ongeduldig, dronk teveel, zocht ruzie en verloor eerst figuurlijk en vervolgens letterlijk zijn hoofd.

Afb. 4 De bestorming van Galle in 1640 onder bevel van de admiraal Coster.

Uit: Baldaeus, Koninklijke Bibliotheek, Den Haag

Rendez-vous Galle

Behalve dat het niet verstandig is om veel te drinken leert dit verhaal ons nog een aantal zaken. De V.O.C. was niet uit op territoriaal gewin. Handel, liefst met monopolie-overeenkomsten, stond altijd voorop. De Nederlandse belangstelling voor Ceylon had met kaneel zeer veel te maken. Militaire expedities en bezetting van gebieden waren duur en vonden vrijwel uitsluitend plaats om monopoliehandel te ondersteunen. Een en ander gold ook voor Ceylon.

De gebieden, die de V.O.C. bezette, verkreeg de compagnie bij voorkeur als beloning voor steun aan een der plaatselijke machthebbers in hun strijd tegen andere vorsten of tegen bijvoorbeeld de Portugezen. Hierdoor ontving de V.O.C. uiteindelijk zeggenschap als souverain of als vazal over uitgestrekte kustgebieden op Ceylon. Volgens hetzelfde patroon werden kuststreken op Java, in India (Cochin o.m.) en Maleisie (Malaca) verkregen.

De V.O.C. had onder meer logistieke problemen op te lossen. Daarom zocht hij naar plaatsen die geschikt waren voor aanvoer en opslag van goederen, als verzamelpunt voor schepen en als bestuurlijk centrum. Zo'n plaats werd een rendez-vous genoemd. Het belangrijkste rendez-vous was Batavia op Java.

Jarenlang kwam Galle op de tweede plaats. Galle bezat een diepe en beschutte natuurlijke haven (zie afb. 1). Vooral goederen uit Ceylon, kaneel, uit India, textiel en peper, en uit Jemen, koffie, werden hier opgeslagen en vervolgens naar het vaderland vervoerd. Het vervoer vond plaats op vaste tijden. De V.O.C.-vloot naar Azie verliet Nederland op drie tijdstippen: december, april en september. De schepen volgden een voorgeschreven route, het zogenaamde karrespoor, dat samenhang met zeestromingen en passaatwinden.

Kaap De Goede Hoop was een verplicht verversingspunt. De retourreizen, vertrek december en januari, konden rechtstreekser zijn en duurden zeven maanden in plaats van de ongeveer tien van de heenreis. Er vonden afvaarten plaats vanuit Batavia en Galle.

Afb. 5
V.O.C.-
pakhuizen
te Galle
in 1999,
foto DT

Dirk Teeuwen, Holland

Afb. 6 Galle: V.O.C.-kantoren in 1999, foto DT

Directe vaart naar Nederland vanuit bijvoorbeeld Coromandel (oostkust India) werd door Batavia niet toegestaan.

Pas na 1734 mocht bij wijze van uitzondering, behalve uit Batavia en Galle, vanuit Hougli bij Calcutta in Bengalen, rechtstreeks naar Amsterdam worden gevaren. Dit omdat als gevolg van vervoer via Batavia met de “laatste bezending” de schepen met kostbare Bengaalse retouren als textiel en zijde pas in het stormachtige en dus gevaarlijke herfstseizoen voor de Nederlandse kust verschenen. Batavia was bang voor de aantasting van de eigen positie en trachtte het Aziatische scheepvaartverkeer zoveel mogelijk te reglementeren. Versnippering was trouwens ongewenst vanwege kaapvaart en om administratieve redenen (zie hieronder). Alleen Galle en Hougli werden geduld. Zo kon ook de eerder genoemde koffievaart vanuit Mocha in Jemen via Galle plaatsvinden.

De compagnie moest in Azië zichzelf kunnen financieren. Het administratief centrum, het hoofdcomptoir, bevond zich in het kasteel van Batavia. Daar werden de jaarrekeningen opgemaakt aan de hand van gegevens die door de comptoirs of kantoren, zoals te Galle, werden aangeleverd.

Zoals we zagen werden vanuit een rendez-vous een deel van de Aziatische koopwaar naar Nederland verscheept en aldaar doorverkocht. Goud en zilver kwam daarvoor terug, maar meestal voeren de schepen met ballast naar Azië. Europese goederen vonden er weinig aftrek. Veel goederen vonden hun weg in Azië, waar ook door handel goud en zilver werd verkregen. Op deze wijze kon de V.O.C. in Azië als een zelfstandig bedrijf worden gezien. De jaarrekeningen in Azië werden dan ook nooit geconsolideerd met die in Nederland.

Dirk Teeuwen, Holland

Afb. 7 Galle, voormalig V.O.C.-hospitaal in 1999, foto DT

Ceylonese rebellie in 1760 en komst van de Britten in 1796

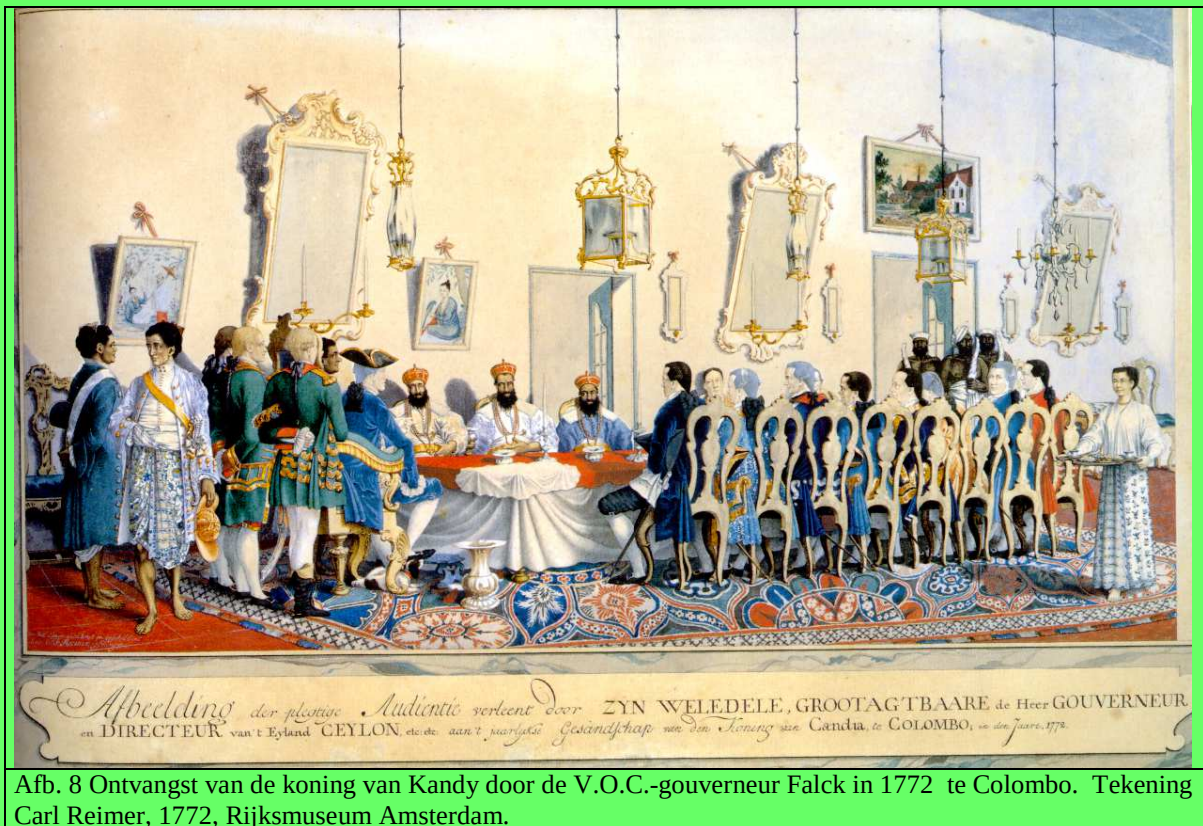
In de loop van de achttiende eeuw had de V.O.C. de meeste kustgebieden in handen. De vorst van Kandy heerste over de binnenlanden van Ceylon. Het handelsmonopolie van de V.O.C. was de vorst een doorn in het oog. Hem werd geen vrije handel toegestaan in de weinige kuststreken die hij nog had. En dat terwijl zijn goud- en zilverreserves door brand waren aangetast (in 1732 te Hanguranketa). Veel land werd bestemd voor de verbouw van producten, waaronder koffie, die de compagnie wenste en boeren stonden bloot aan forse belastingheffing door de Nederlanders. Dit laatste bestond ook uit de confisatie van vee ten behoeve van de voedselvoorziening van V.O.C.-vertegenwoordigers. Hierbij kwam nog dat de V.O.C. toch steeds probeerde vreedzame relaties met Kandy te onderhouden. Daardoor zagen de Singalezen de koning als hun machthebber en niet de V.O.C.

In 1760 brak algemene rebellie uit. Een Nederlandse opmars naar Kandy werd een volslagen mislukking. In 1762 kwam Baron Van Eck, een soldaat in hart en nieren, met versterkingen. Hij rukte op naar Kandy, maar moest zich met grote verliezen terugtrekken. Van Eck begon in 1765 een nieuwe militaire compagnie. De koning moest Kandy ontruimen. Toch waren de verliezen voor Van Eck zwaar: hij moest naar Colombo terug. Pas in 1766 lukte het de gouverneur Falck om, langs diplomatieke weg, een vredesverdrag te bewerkstelligen. Veel meer dan voorheen werd met de belangen van de Singalezen rekening gehouden.

Op 16 februari 1796 werd door de gouverneur Van Angelbeek het Nederlandse bezit op Ceylon aan de Engelse majoor Agnew overgedragen. Stadhouders Willem de Vijfde was naar Engeland gevlucht en had de V.O.C.-bezittingen aan de Engelsen in tijdelijk beheer gegeven.³ De Engelsen lieten de Nederlandse erfenis ongemoeid.

Dirk Teeuwen, Holland

Net als de meeste Nederlanders bleef Van Angelbeek gewoon op Ceylon wonen. Op 23 februari 1796 werd Galle zonder verzet in Engelse handen gegeven. Zelfs het wapen van de V.O.C., vergelijk afb. 8, boven de Old Gate in Galle is er nog. Zij het dat de Engelse garnizoenscommandant het van de buitenkant naar de binnenkant liet verplaatsen.

Afb. 8 Ontvangst van de koning van Kandy door de V.O.C.-gouverneur Falck in 1772 te Colombo. Tekening Carl Reimer, 1772, Rijksmuseum Amsterdam.

Dirk Teeuwen, Holland

Oude tijden die niet voorbij gaan

Galle, anno nu, is een bezoek meer dan waard. De stad met zo'n 95.000 inwoners ligt op drie uur rij-afstand van het vliegveld van Colombo in het zuiden. Aangezien het vliegveld ten noorden van Colombo ligt moet de rit dwars door deze filegevoelige stad. Vervolgens voert een aardige weg met twee rijstroken naar het zuiden.

De stad bestaat uit twee delen. De ommuurde vitale oude stad Galle met 3.000 inwoners ligt op een schiereiland geheel gescheiden van de nieuwe stad. De belangrijkste gebouwen zijn door de V.O.C. gesticht en er zijn veel Hollandse woonhuizen met een kenmerkende diepe veranda.

De vestingwerken, inclusief bastions met welluidende namen als Vissers Punt, Clippenberg, Aurora, Akersloot (bij de Leynbaan Street) en Utrecht, zijn vrijwel geheel intact en oriëntatie door een wandeling over de wallen is aan te bevelen.

Dusdoende kan men nog steeds het kruithuis (1782), bij de vuurtoren, bewonderen. De oude V.O.C-haven ziet men vanaf de oostelijke wal. Westelijk is er een fenomenale branding.

Dirk Teeuwen, Holland

Afb. 9
Gerestaureerd
woonhuis uit
de V.O.C.-
tijd, Galle
1999, foto
DT

Het huis is nu
museum en is
in hoofdzaak
gevuld met
veel curiosa.
Overigens
interessant
om te
bezoeken.

Buiten de vesting aan de landzijde bij de wal bevinden zich nu een sportveld en een wandelgebied. De gracht is droog. Vroeger echter werd Galle geheel door water omringd en was de stad uitsluitend via een smalle dam bereikbaar. Men betrad de stad destijds via de voormalige hoofdpoot, nu Old Gate.

De protestantse kerk (1755, afb.8) bevindt zich in het midden en zo hoort het ook. De oude psalmborden zijn nog in gebruik en een naamlijst van predikanten hangt aan de muur. Ook aan de muur: rouwborden en familiewapens. Grafstenen bevinden zich op de vloer. De preekstoel is rijk bewerkt, maar het oude orgel -het front is er nog- geeft geen geluid meer. Het nieuwe doet helaas denken aan het aloude kerkgezag "hijgend hert der jacht ontkomen".

Wanneer de vesting wordt binnengewandeld door de huidige hoofdpoot en als direct naar links wordt afgeslagen passeert men de vroegere hoofdwacht en de dienstgebouwen behorend bij het hoofdkwartier van de Nederlandse garnizoenscommandant. Het hoofdkwartier is in 1865 helaas vervangen door het Oriental Hotel (tegenover de kerk). Het woonhuis van de commandant staat er nog wel. Het hotel is zeker een verblijf waard, althans als de belangstellende zich zo'n beetje de laatste koloniaal wil voelen. En geloof mij nou maar: dat voelt heerlijk! Langs Queen's Street staan de V.O.C.-pakhuizen in volle glorie, inclusief wachthuisjes. Tevens is aanwezig de residentie van de Hollandse commandeurs (1683). Langs de Hospital Street bevindt zich het hospitaal van de compagnie vlakbij het voormalige paradeplein.

Als de V.O.C. nog levende geschiedenis is, dan is het hier! Galle behoort tot het werelderfgoed van de Unesco. Er is veel samenwerking met Nederland. Doel is een monumentenbeleid in Sri Lanka te ontwikkelen dat op Nederlandse leest is geschoeid. Dat Sri Lanka een eiland voor Nederlanders is blijkt uit telefoonboeken waarin veel Nederlandse namen te vinden zijn. Er zijn dan ook verenigingen van "burgers". Een van de protestantse kerkgenootschappen is de Dutch Reformed Church. Veel woorden hebben een Nederlandse oorsprong. Een van de aardigste is kakhus oftewel toilet.

Dirk Teeuwen, Holland

Afb. 10 Links de huidige Presbyteriaanse Kerk in 1999,foto's DT, rechts de toen (1888) nog Dutch Reformed Church (door J. I. Kalenberg Van Dort) uit J.H. Maronier, Pictures of the tropics, a catalogue of drawings; Den Haag 1967 Dirk Teeuwen, Holland

Ceylon is goed bereikbaar met Air Lanka via Londen en Frankfurt. Nooit over Frankfurt reizen: een ramp. Altijd via Londen gaan!

Air Lanka is zeer stipt. Wegen op Sri Lanka zijn goed, hotels en restaurants zijn prima, de omgeving is schoon. Ook qua natuur (veel olifanten) en cultures (thee) is er veel te zien. Openbaar vervoer is prima, autohuur betrekkelijk goedkoop.

Zijn er ook aanmerkingen? Zeker! In Galle met name en ook hier en daar in badplaatsen bieden inboorlingen zich als gids aan. Ze zijn niet weg te krijgen en blijven achter toeristen aanlopen. Negeren en niet Gods naam misbruiken. Dit laatste helpt toch niet. Trouwens Onze Lieve Heer straft altijd meteen. De zee is zeer woest overal staan rode vlaggen om de badgast te waarschuwen. Ondergetekende dacht dat dit met de verkiezingen (er zijn veel socialisten) te maken had, nam een duik, werd door de golven omver gesmeten en ontvelde een groot deel van zijn dijbeen. Het had erger gekund.

Afb. 11 Redoute Van Eck bij Matara (dichtbij Galle) resp. in 1888 (uit Maronier, zie afb. 10) en 1999 (foto DT)

¹ Verenigde Oostindische Compagnie: eerste octrooi 1602, laatste octrooi niet verlengd in 1799.

Zo zijn er meer V.O.C-steden in Azie. Buiten Ceylon onder meer: Malaca in Maleisie, Cochin in India, Batavia/Jakarta, Kaapstad e.a.

² Koninkrijk op Ceylon dat tot de Engelse bezetting van 1815 de onafhankelijkheid heeft weten te bewaren. De V.O.C. is nooit in annexatie geïnteresseerd geweest en volstond met economisch en politiek isolement. De oude stad Kandy is zeer fraai en bezit het voormalig koninklijk paleis (nu archeologisch museum) en interessante tempels.

³ Bij insiders bekend als de “Brieven van Kew”. De brieven waren gericht aan zijn Britse gastheren en hielden een soort autorisatie tot bezetting van kolonien in. Doel was Franse bezetting van deze gebieden te voorkomen.

⁴ Een redoute (klein stervormig fort) stond meestal op strategische punten buiten een vesting: bijv. langs een toegangsweg. Van Eck was een genie-officier. Deze redoute, niet ver van Galle, is achthoekig en onlangs volledig gerestaureerd.

Afb. 12 De Dutch Reformed Church of Matara (uit ongeveer 1750), foto DT 1999

Bronnen:

1. Reis door Zuid India en Ceylon zomer 1999 D. Teeuwen
2. Afbeeldingenverzameling, foto-archief en bibliotheek D.Teeuwen
3. J.R. van Driessen, Kunstreisgids Sri Lanka, De Bilt 1986
4. R.K. de Silva en W.G.M. Beumer, Illustrations and views of Dutch Ceylon 1602-1796, Leiden 1988
5. F. Valentijn, Oud en Nieuw Oost-Indie, Amsterdam 1726 (Acht delen, opnieuw in beperkte oplage uitgegeven in 2002 door Van Wijnen in Franeker)
6. L. Wagenaar, Galle: beschrijving van een koloniale samenleving, Amsterdam 1994
7. H.A.J. Hulugalle, Ceylon of the early travellers, Colombo 1980
8. F.S. Gaastra, De geschiedenis van de V.O.C., Haarlem 1982
9. A. Wild, The East India Company: trade and conquest from 1600, London 1999 (gaat over de Engelse compagnie)
10. J.H. Maronier, Pictures of the tropics, a catalogue of drawings; Den Haag 1967

Dirk Teeuwen, Holland

¹ Verenigde Oostindische Compagnie: eerste octrooi 1602, laatste octrooi niet verlengd in 1799.

Zo zijn er meer V.O.C-steden in Azie. Buiten Ceylon onder meer: Malaca in Maleisie, Cochin in India, Batavia/Jakarta, Kaapstad e.a.

² Koninkrijk op Ceylon dat tot de Engelse bezetting van 1815 de onafhankelijkheid heeft weten te bewaren. De V.O.C. is nooit in annexatie geïnteresseerd geweest en volstond met economisch en politiek isolement. De oude stad Kandy is zeer fraai en bezit het voormalig koninklijk paleis (nu archeologisch museum) en interessante tempels.

³ Bij insiders bekend als de “Brieven van Kew”. De brieven waren gericht aan zijn Britse gastheren en hielden een soort autorisatie tot bezetting van kolonien in. Doel was Franse bezetting van deze gebieden te voorkomen.

⁴ Een redoute (klein stervormig fort) stond meestal op strategische punten buiten een vesting: bijv. langs een toegangsweg. Van Eck was een genie-officier. Deze redoute, niet ver van Galle, is achthoekig en onlangs volledig gerestaureerd.

Dirk Teeuwen, Holland